

КВОТИ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ МВФ І НЕОБХІДНІСТЬ ЇХ ПЕРЕРОЗПОДІЛУ ДЛЯ КРАЇН, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

Т. В. КОЖУХОВА, кандидат економічних наук
(Криворізький економічний інститут ДВНЗ
«Криворізький національний університет»)

Анотація. МВФ відіграє провідну роль у політиці досягнення сталого розвитку. В умовах невідповідності між питомою вагою країн у світовому господарстві та їх положенням у МВФ, обмеженої можливості участі в процесі прийняття рішень країн, що розвиваються, збереження залежності фонду від позикових ресурсів зростає необхідність перерозподілу квот держав-членів. Мета статті – дослідити загальний механізм установа квот для держав-членів МВФ і значення їх перерозподілу для країн, що розвиваються. Розглянуто механізм встановлення квот для держав-членів МВФ. Проаналізовано розподіл квот держав-членів за реформами МВФ 2010 р. у розрізі груп промислово розвинутих країн і країн, що розвиваються; країн із високим і середнім рівнем доходів. Перерозподіл квот на користь динамічно зростаючих країн, що розвиваються, за рахунок зменшення частки квот надмірно представлених країн та збільшення частки квот недостатньо представлених країн при збереженні кількості голосів найбільш бідніших країн-членів сприятиме активізації цих країн у діяльності МВФ.

Ключові слова: Міжнародний валютний фонд, квоти, спеціальні права запозичення, фінансування, сталий розвиток.

Міжнародний валютний фонд (далі – МВФ) відіграє провідну роль у політиці досягнення сталого розвитку. Одна з основних функцій МВФ полягає в наданні фінансової допомоги країнам-членам для забезпечення фінансової стабільності, стійкого економічного зростання, скорочення бідності відповідно до політики фонду у разі труднощів у галузі платіжного балансу. Ця фінансова допомога дозволяє країнам поповнювати свої міжнародні резерви, стабілізувати валюти, відновлювати умови для активного економічного зростання.

Основними джерелами фінансування МВФ є платежі держав-членів згідно з установленими квотами та запозичення на світовому фінансовому ринку. Запозичення тимчасово доповнюють ресурси, що надходять у формі квот, і відіграють важливу роль, дозволяючи МВФ задовольняти потреби держав-членів у фінансовій підтримці під час світової кризи. В умовах невідповідності між питомою вагою країн у світовому господарстві та їх положенням у

МВФ, обмеженої можливості участі в процесі прийняття рішень країн, що розвиваються, та країн з низьким доходом, які мають невелику вагу у світовій економіці, але потребують фінансової допомоги та консультаційних послуг МВФ, збереження залежності фонду від позикових ресурсів зростає необхідність збільшення та перерозподілу квот держав-членів.

Роль міжнародних фінансових організацій, зокрема Міжнародного валютного фонду, в розвитку міжнародної валютно-фінансової системи розглядало чимало вітчизняних і зарубіжних учених. Сучасні тенденції реформування міжнародної валютної системи в умовах формування нової фінансової архітектури, проблеми реформування політики МВФ по відношенню до країн із низькими доходами розглядала Н. М. Пантелєєва [1]; сутність заходів щодо реформування квот і прав голосу держав-членів, їх значення, проблеми та рішення досліджували С. Круглик і О. Єременко [2], Д. В. Смыслов [3]. Недостатньо ви-

світленими залишаються питання значення перегляду квот держав-членів МВФ у контексті сталого розвитку.

Мета статті полягає у дослідженні загального механізму встановлення квот для держав-членів МВФ і значення їх перерозподілу для країн, що розвиваються.

Внески за квотами є найважливішим джерелом фінансових ресурсів МВФ. Для кожної держави-члена МВФ встановлюється квота, яка загалом ґрунтується на його відносному положенні у світовій економіці. Рада керівників МВФ проводить загальний перегляд квот через регулярні проміжки часу (зазвичай раз на п'ять років). Будь-які зміни квот повинна затверджувати більшість – 85 % загальної кількості голосів, квота держави-члена не може бути змінена без його згоди. У ході загального перегляду квот вирішується два головні питання – загальний розмір збільшення і його розподіл між державами-членами. Що стосується першого питання, загальний перегляд квот дозволяє МВФ оцінити адекватність квот як щодо потреби держав-членів у фінансуванні платіжного балансу, так і з погляду його власної здатності задовольнити ці потреби. Щодо другого – загальний перегляд дозволяє збільшити квоти держав-членів з урахуванням зміни їх відносного положення у світовій економіці.

Діюча формула розрахунку квот являє собою середньозважене значення ВВП (з вагою 50 %), відкритості (30 %), економічної мілливості (15 %) і міжнародних резервів (5 %). З цією метою ВВП вимірюється за допомогою показника ВВП, що розраховується на основі ринкових обмінних курсів (із вагою 60 %) і на основі обмінних курсів за паритетом купівельної спроможності (40 %). Ця формула також включає «коефіцієнт стиснення», що зменшує дисперсію розрахункових часток квот між державами-членами [4].

Квоти виражаються у спеціальних правах запозичення (далі – СПЗ), розрахункової одиниці МВФ. Найбільшою державою-членом МВФ є США, квота яких становить 42,1 млрд СПЗ (близько 65 млрд дол. США), а найменшою за розміром – Тувалу, з квотою 1,8 млн СПЗ (приблизно 2,78 млн дол. США).

Квоти держави-члена виконують кілька важливих функцій у МВФ: визначають фінансові та організаційні відносини із МВФ через внески (частку квоти), кількість голосів (частку голосів) та доступ до фінансування.

Внесок держави-члена за квотою визначає максимальну суму фінансових ресурсів, яку держава-член зобов'язана надати МВФ. Держави-члени повинні робити свій внесок у повному обсязі при вступі до фонду: до 25 % має бути внесено у СПЗ або у валютах, що широко використовуються (долар США, євро, єна або фунт стерлінгів), решта у власній валюті держави-члена. Квота також у значній мірі визначає право голосу держави-члена в рішеннях МВФ. Голоси кожної держави-члена МВФ складаються з базових голосів, плюс один голос за кожні 100000 СПЗ квоти. Щодо доступу до фінансування, то сума фінансування, яку держава-член може отримати від МВФ (його ліміт доступу), визначається також на основі його квоти. Наприклад, у рамках домовленостей про кредити «стенд-бай» по розширеному кредитуванню, держава-член може запозичувати до 200 % своєї квоти щороку і до 600 % наростаючим підсумком. Разом із тим, у виняткових випадках розміри доступу можуть бути збільшені [4].

Зважаючи на швидке економічне зростання деяких країн, що розвиваються, і країн із ринком, що формується, ступінь їх впливу на діяльність МВФ, що визначається величиною квот, вже не відповідає ролі цих країн у глобальній економіці, тому необхідно реформувати квоти і голоси у МВФ. У грудні 2010 р. Рада керівників, вищий орган, що приймає рішення у фонді, завершила 14-й загальний перегляд квот, який передбачає пакет таких реформ квот і управління Фонду:

- збільшення вдвічі загального розміру квот із приблизно 238,4 млрд СПЗ до приблизно 476,8 млрд СПЗ;
- перерозподіл понад 6 % часток квот від держав-членів із надмірним представництвом на користь держав-членів із недостатнім представництвом;
- перерозподіл понад 6 % часток квот динамічно зростаючим країнам із ринком, що формується, і країнам, що розвиваються;

- суттєву реструктуризацію частки квот деяких країн;

- збереження частки квоти і голосів найбідніших держав-членів. Ця група країн визначається як країни, що відповідають критеріям Трастового фонду на цілі скорочення бідності та сприяння економічному зростанню і чий дохід на душу населення 2008 р. становив менше ніж 1135 дол. США (граничного рівня, встановленого Міжнародною асоціацією розвитку) або дворазового розміру цієї суми стосовно малих країн [5].

Пакет реформ 2010 р. спирається на попередні реформи, які були прийняті 2008 р. й набули чинності 3 березня 2011 р., що дозволило зміцнити представництво країн із економікою, що динамічно розвивається, багато з яких належать до категорії країн із ринком, що формується, шляхом спеціальних збільшень квот

54 держав-членів. Вони також розширили право голосу і участь країн із низькими доходами завдяки збільшенню чисельності базових голосів майже втричі. Результати комплексного перегляду діючої формули розрахунку квот послужать основою для прийняття Виконавчою радою рішення про нову формулу у ході роботи над загальним 15-м переглядом квот, термін завершення якого встановлено на січень 2015 р.

Отже, затвердження пакета реформ 2010 р. державами-членами і його реалізація призведе як до збільшення сукупних квот, так і до суттєвого перерозподілу частки квот, що забезпечить більш точне відображення мінливих відносних ваг держав-членів МВФ у світовій економіці. Значення часток квот за групами країн представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Розподіл квот держав-членів МВФ (за групами країн), % [3]

Групи країн	1985 р.	1990 р.	1995 р.	2000 р.	2005 р.	Реформа 2008 р.	Реформа 2010 р.
Промислово розвинені країни	60,6	63,1	61,0	62,1	61,7	60,5	57,7
Країни, що розвиваються, і країни з ринком, що формується	39,4	36,9	39,0	37,9	38,3	39,5	42,3

Перерозподіл квот став можливим переважно за рахунок скорочення часток низки країн із розвинутою економікою і країн-виробників нафти. Запропоновані зміни у квотах за пакетом реформ 2010 р. деяких держав-членів МВФ представлені в табл. 2.

За результатами змін у розподілі квот за реформою 2010 р. істотно має зрости частка Китаю – із 4 до 6,39 %, отже, Китай повинен стати третьою за розміром квоти та за значимістю державою – членом МВФ – після США та Японії. Також у десятку країн із найбільшою кількістю голосів мають увійти Індія, Росія і Бразилія: квота Індії повинна вирости із 2,44 до 2,75 %, квота Росії – з 2,5 до 2,71 %, квота Бразилії – з 1,79 до 2,32 %. Також відбудеться перерозподіл часток квот на користь таких

країн, що розвиваються, як Корея, Туреччина, Мексика, Індія, Іспанія.

Для того, щоб МВФ був ефективним, його повинні сприймати як організацію, яка представляє інтереси всіх своїх 188 держав-членів, захищає частки квот і голосів найбідніших держав-членів МВФ. Після реалізації реформ представництво в МВФ буде краще відображати нинішній стан світової економіки.

Перерозподіл квот на користь динамічно зростаючих країн із ринком, що формується, і країн, що розвиваються, за рахунок зменшення частки квот надмірно представлених країн і збільшення частки квот недостатньо представлених країн при збереженні кількості голосів найбідніших країн-членів сприятиме активізації цих країн у діяльності МВФ, у процесах прийняття рішень.

Таблиця 2

Розподіл квот держав-членів МВФ (за країнами з високим і середнім рівнем доходів), %

Країна	Частка сумарної величини квот держав-членів МВФ, %	Частка квоти, що пропонується за реформою 2010 р., %	Відхилення внаслідок перерозподілу
США	17,69	17,41	-0,28
Японія	6,56	6,46	-0,1
Німеччина	6,12	5,59	-0,53
Франція	4,51	4,23	-0,28
Великобританія	4,51	4,23	-0,28
Китай	4,00	6,39	2,39
Саудівська Аравія	2,93	2,1	-0,83
Російська Федерація	2,5	2,71	0,21
Індія	2,44	2,75	0,31
Нідерланди	2,17	1,83	-0,34
Бразилія	1,79	2,32	0,53
Іспанія	1,69	2,0	0,31
Мексика	1,52	1,87	0,35
Швейцарія	1,45	1,21	-0,24
Корея	1,41	1,8	0,39
Венесуела	1,12	0,78	-0,34
Швеція	1,01	0,93	-0,08
Південна Африка	0,78	0,64	-0,14
Малайзія	0,74	0,76	0,02
Нігерія	0,74	0,52	-0,22
Польща	0,71	0,86	0,15
Туреччина	0,61	0,98	0,37
Таїланд	0,6	0,67	0,07
Сінгапур	0,59	0,82	0,23
Кувейт	0,58	0,41	-0,17
Україна	0,58	0,42	-0,16
Лівія	0,47	0,33	-0,14
Інші	30,18	28,98	-1,2

Джерело. Складено автором за даними МВФ [5, 6].

Прийняття реформ має принципове значення для зміцнення довіри до Міжнародного валютного фонду, його легітимності та дієвості, а також запорука того, щоб він має достатні постійні ресурси для задоволення потреб держав-членів організації. Збільшення квот збереже статус МВФ як організації, заснованої на квотах, і гарантуватиме її спроможність служити інтересам своїх держав-членів під час криз. Більш справедливий розподіл часток квот краще відобразить економічне значення держав-членів, підвищить довіру до тривалої роботи фонду із забезпечення більшої глобальної фінансової стабільності та зробить її більш результативною. Збільшення базових голосів, що покликані відобразити принципи

рівності держав, розширить права голосу країн із низькими доходами в обговоренні питань в організації і участь у МВФ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пантелеєва Н. М. Реформування міжнародної валютної системи в умовах формування нової фінансової архітектури / Н. М. Пантелеєва // Фінансовий простір. – № 3 (3). – 2011. – С. 28–42.

Panteleeva N. M. Reformuvannya mizhnarodnoyi valyutnoyi sistemi v umovah formuvannya novoyi finansovoyi arhitekturi / N. M. Panteleeva // FInansoviy prostir. – № 3 (3). – 2011. – S. 28–42.

2. Круглик С. Перегляд квот у Міжнародному валютному фонді / С. Круглик, О. Єременко // Вісник НБУ. – 2011. – Червень. – С. 11–15.
Kruglik S. Pereglyad kvot u Mizhnarodnomu valyutnomu fondI / S. Kruglik, O. Eremenko // Visnik NBU. – 2011. – Cherven. – S. 11–15.
3. Смыслов Д. В. Реформирование Международного валютного фонда: проблемы и решения. Финансы и управление / Д. В. Смыслов // Деньги и кредит. – 2012. – № 2. – С. 33–44.
Smyislov D. V. Reformirovanie Mezhdunarodnogo valyutnogo fonda: problemy i resheniya. Finansyi i upravlenie / D. V. Smyislov // Dengi i kredit. – 2012. – № 2. – S. 33–44.
4. Квоты в МВФ [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/rus/quotasr.pdf>. – Назва з екрана.
Kvoti v MVF [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu:
<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/rus/quotasr.pdf>. – Nazva z ekrana.
5. International Monetary Fund Elements of an Agreement – IMF Quota and Governance Reform October 31, 2010 [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
<http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2010/103110.pdf>. – Назва з екрана.
6. IMF Members' Quotas and Voting Power, and IMF Board of Governors [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
<http://www.imf.org/external/np/sec/memdir/members.aspx#top>. – Назва з екрана.
7. Исполнительный совет МВФ утверждает существенный пересмотр квот и системы управления [Электронный ресурс]: Пресс-релиз № 10/418(R) 5 ноября 2010 г. – Режим доступа: <http://www.imf.org>. – Назва з екрана.
Ispolnitelnyiy sovet MVF utverzhdает suschestvennyiy peresmotr kvot i sistemyi upravleniya [Elektronniy resurs]: Press-reliz № 10/418(R) 5 noyabrya 2010 g. – Rezhim dostupu: <http://www.imf.org>. – Nazva z ekrana.
8. Годовой отчет 2013 «К более прочному и стабильному подъему» [Электронный ресурс]: Международный Валютный Фонд. – Режим доступа:
http://www.imf.org/external/russian/pubs/ft/ar/2013/pdf/ar13_rus.pdf. – Назва з екрана.
Godovoy otchet 2013 «K bolee prochnomu i stabilnomu pod'emuy» [Elektronniy resurs]: Mezhdunarodnyiy Valyutnyiy Fond. – Rezhim dostupu:
http://www.imf.org/external/russian/pubs/ft/ar/2013/pdf/ar13_rus.pdf. – Nazva z ekrana.

Т. В. Кожухова, кандидат экономических наук (Криворожский экономический институт ГВУЗ «Криворожский национальный университет»). **Квоты государств-членов МВФ и необходимость их перераспределения для развивающихся стран.**

Аннотация. МВФ играет ведущую роль в политике достижения устойчивого развития. В условиях несоответствия между удельным весом стран в мировом хозяйстве и их положением в МВФ, ограниченной возможностью участия в процессе принятия решений стран, сохранения зависимости фонда от заемных ресурсов возрастает необходимость перераспределения квот государств-членов. Цель статьи – исследование общего механизма установления квот для государств-членов МВФ и значение их перераспределения для развивающихся стран. Рассмотрен механизм установления квот для государств-членов МВФ. Проанализировано распределение квот государств-членов по реформам МВФ в 2010 г. в разрезе групп промышленно развитых стран и развивающихся стран, стран с высоким и средним уровнем доходов. Перераспределение квот в пользу динамично растущих стран за счет уменьшения доли квот чрезмерно представленных стран и увеличения доли квот недостаточно представленных стран при сохранении числа голосов беднейших стран-членов будет способствовать активизации этих стран в деятельности МВФ.

Ключевые слова: Международный валютный фонд, квоты, специальные права заимствования, финансирование, устойчивое развитие.

T. Kozhukhova, Cand. Econ. Sci. (Kryvyi Rih Institute of Economics of the PHEI of Kryvyi Rih National University). IMF member states quotas and the need for their redistribution in favor of developing countries.

Summary. *The IMF plays a key role in the sustainable development policy. The need for redistribution of the member states' quotas has increased given a disbalance between countries' weight in the world economy and their position in the IMF, limited opportunities for developing countries in the decision-making, and preservation of the Fund's dependence on borrowed resources. To study the overall mechanism of assigning quotas to the IMF member states and the significance of redistribution thereof in favor of developing countries. The mechanism of assigning quotas to the IMF member states has been reviewed. The distribution of the member states' quotas under the IMF reforms of 2010 by the groups of industrialized countries and developing countries as well as the countries with high and middle levels of income has been analyzed. The redistribution of quotas in favor of dynamically growing developing countries, by reducing the quotas of over-represented countries and increasing the quotas of under-represented countries, while maintaining the number of votes of the poorest member countries, shall assist in these countries becoming more actively involved in the IMF operations.*

Keywords: *International Monetary Fund, quotas, special drawing rights, financing, sustainable development.*